

DISKUSE

KE ZVLÁŠTNOSTEM OBRANNÉ OPERACE ARMÁDY

Podplukovník Josef Bláha

Zvláštní číslo Vojenské mysli z prosince 1956 pojednává o zvláštnostech vedení operací vševojskovou armádou nového složení. Ve svém příspěvku bych se zmínil o některých otázkách, které podle mého názoru nejsou zcela správně osvětleny, dále rozvést některé další dosud ne plně jasné otázky a perspektivy obranné operace.

Tak v prvním článku kandidát vojenských věd podplukovník Michal SPIŠIAK rozbírá obsah pojmů taktické a operační hloubky obrany. Uvádí doslova „Kriteriem pro obsah pojmů taktická hloubka obrany byla hloubka obrany, tvořená střeleckými sbory prvního operačního sledu. Členila se na hlavní a druhé pásmo obrany. Když je vševojsková armáda složena ze samostatných divísi, zmenšuje se hloubka taktické obrany jen na hlavní pásmo obrany. Operační hloubka obrany bude tedy zahrnovat i druhé pásmo obrany. Odpovědnost za organizaci jeho obrany přechází na velitele armády“.

Potom zdůvodňuje tento závěr účelností úporné obrany na hlavním a na druhém pásmu obrany s cílem připravit podmínky pro zásah druhého sledu armády a frontu a uvádí, »když je tedy úkolem svazku, který brání druhé pásmo obrany, především připravit podmínky pro zásah druhého sledu armády, bude účelnější, aby jeho činnost usměrňoval přímo velitel armády. Je proto z operačního hlediska nutné řešit obranu druhého pásma silami a prostředky armády a organisovat ji přímo štábem armády“.

Myslím, že tyto závěry nejsou správné. Nelze se domnívat, že se štáb armády musí zabývat organizací obrany jen na druhém pásmu a že toto pásmo rozhoduje o úspěchu celé obranné operace. Nutno mít na zřeteli, že velitel a štáb armády v onom případě musí organisovat obranu v celé hloubce obrany a v příkladě uvedeném v článku především na prvním pásmu obrany. Je třeba si uvědomit, a to i autor ve svém článku dále uvádí, že hlavním úkolem

vojsk na prvním pásmu obrany bude způsobit nepříteli těžké ztráty a donutit jej zasadit předčasné divise druhého sledu již na doprolomení tohoto pásma. Tím zpomalit tempo útočníka a získat čas k zaujetí obrany na druhém pásmu obrany a k provedení dalších opatření na přístupech k němu. Proto podle mého soudu musí mít velitel armády za obranu prvního pásma nejméně stejnou odpovědnost jako za druhé pásmo. Změňování taktické hloubky obrany jen na první pásmo obrany a přenesení odpovědnosti za obranu prvního pásma obrany na velitele divísi není žádoucí, zejména je-li na tomto pásmu hlavní úsilí. Když nepočítáme s velitelským stupněm sboru musí velitel armády provádět zásah svými a ostatními prostředky ve prospěch boje o první pásmo obrany a někdy i provádět protizteč svazkem z hloubky ještě před jeho prolomením. Nelze tedy velitele armády a jeho štáb zbavit odpovědnosti za obranu prvního pásma obrany.

Pojem taktická hloubka obrany zahrnující první a druhé pásmo obrany je v naší armádě plně vžit a také úkol vojsk bránících taktickou hloubku obrany — vytvořit výhodné podmínky pro zásah operačních záloh armády nebo frontu — je správně pochopen. Bylo by tedy neúčelné a odrovalo by daným úkolům taktické hloubky obrany zavádět jiné pojetí tohoto výrazu jenom proto, že nepočítáme s velitelským stupněm střelecký sbor. Přitom je nám známo, že v některých případech se stupněm střelecký sbor počítáme, a pak by taktickou hloubku tvořila první dvě obranná pásma jako dosud, čímž by se jednoduše chápání těchto otázek jen zkomplikovalo.

Rovněž náš pravděpodobný nepřítel počítá se stupněm střelecký sbor a za taktickou hloubku považuje první a druhé pásmo obrany. Proto je výhodnější nesnižovat taktickou hloubku u vlastních vojsk jen na první pásmo obrany, neboť k tomu nejsou oprávněné důvody.

Dále nesouhlasím v uvedeném článku s tvrzením, že druhý

sled bude účelné na druhém pásmu umístit tak, aby byl mimo směr, který má přehrazovat. Uvedené řešení má sice výhodu v tom, že druhý sled armády bude při pečlivém maskování do jisté míry napaden menším počtem zbraní hromadného ničení při atomové, dělostřelecké a letecké přípravě nepřítele, kterou útočník bude provádět především na směr plánovaného hlavního úderu. To je však jediná výhoda tohoto řešení, které má na druhé straně mnohem více nevýhod.

Tak především bude nutno pro divisi umístěnou a podle návrhu autorova vybudovat po ženíjní stránce nejméně dva prostory. Jednak prostor rozmístění, jednak prostor, který zaujme při plnění svého hlavního úkolu, to jest při obraně druhého pásma na směr hlavního úderu útočníka. V soudobých podmínkách při velmi krátkém přípravném období útočných operací a velkém rozsahu ženíjních prací to bude k zabezpečení živé síly proti účinkům zbraní hromadného ničení úkol prakticky nesplnitelný. Vždyť k vybudování jednoho praporečního rájůnu při rozsáhlém používání mechanisace potřebujeme podle dosavadních zkušeností použít celého praporu 12 dní. Již toto číslo ukazuje, jak bude svízelné vybudovat pro každý prapor dva prostory nebo aspoň dvoje úkryty pro živou sílu.

Další nevýhodu vidím v tom, že svazek bude muset zaujímat obranu k přehrazení směru hlavního úderu v době, kdy bude soustředěno úsilí letectva, zbraní hromadného ničení a dělostřelectva na bližší zálohy, tedy právě na divisi rozmístěnou na druhém pásmu obrany. Proto lze se právem domnívat, že na takovýto svazek budou před jeho přesunem a při jeho přesunu prováděny úder y zbraněmi všech druhů. Tím mu budou jistě způsobeny mnohem větší ztráty, než kdyby byl již předem v době vybudovaných úkrytech a nemusel provádět zbytečný přesun. Rovněž je nutno uvážit, zda by tato divise za těchto podmínek včas zaujala a organizovala úpornou obranu, i když je nutno přiznat, že by si provedla předem podrobný nácvik. V plnění jejího úkolu by jí mohl zabránit nepřátelský vzdušný výsadek provedený podle nynějších zásad ještě v taktické hloubce obrany k využití účinků atomových úderů. K provedení navrhovaného manévru by sice divise mohla částečně využít vybudovaných zákopů, avšak tím by se její možné ztráty snížily jen nepatrně. Konečně nutno uvážit, že soudobé prostředky průzkumu umožňují útočníkovi získat celkem přes-

né zprávy o rozmístění obránce, a proto je nutno počítat i s tím, že by nepřítel provedl úder y na divisi rozmístěnou mimo směr hlavního úderu stejným způsobem, jako kdyby byla již přímo v prostoru, v němž plní svůj hlavní úkol.

Konečně k úspěšnému plnění úkolu je třeba, aby divise zaujala obranu 1 až 2 hodiny před zahájením boje o druhé pásmo obrany. Bude tedy mít útočník zpravidla dost času k provedení atomových úderů na útvary zaujímající obranu ještě před příchodem svých čelních jednotek.

Z uvedených důvodů považuji za účelné při krátkém přípravném období rozmísťovat svazky na druhém pásmu tak, aby mohly ihned plnit hlavní úkol bez zbytečných přesunů. Přitom je rozmísťovat skrytě a klamat nepřítele o jejich rozmístění.

V stejném čísle Vojenské mysli uveřejnili plukovník J. TÓTH, podplukovník R. DOSTÁL, plukovník J. BALÁŽ a plukovník J. RAK článek o hlavních zásadách organizace, plánování a vedení obranné operace vševojskovou armádou v soudobých podmínkách.

Již v úvodu tohoto článku je uvedeno »Při zahájení útočné operace používá nepřítel mohutného a hromadného úderu atomovými zbraněmi na hlavní pásmo obrany, aby si po jeho překonání umožnil průlom dalších obranných pásem«. Tento vývod neodpovídá názorům našeho pravděpodobného nepřítele, který se neomezuje na provedení úderů atomovými zbraněmi při zahájení útočné operace jen na hlavní pásmo obrany, nýbrž naopak plánuje a provádí úder y nejen na celou taktickou hloubku obrany, ale i na bližší operační zálohy s cílem zničit a umlčet zjištěné síly, zabránit jejich manévru a tím si zabezpečit vysoké tempo útoku.

V statí o organizaci a budování obranných pásem vševojskovou armádou onen kolektiv zpracovatelů uvádí, že je nutno první pásmo buď vybudovat silnější a odolnější do hloubky až 15 km a bránit je většinou sil nebo toto pásmo vybudovat slabší, méně hluboké do 10 až 12 km, s větším počtem ženíjních zátarasů a bránit je jen částí sil.

První řešení má prý výhodu v tom, že hlubším učením obrany je získána možnost k provedení manévru z hloubky a je zvýšena aktivnost obrany divise. Zvětšení hloubky hlavního pásma obrany o 3 km podle autorů zpomalí rovněž

postup útočníka a získaný čas zlepši podmínky provedení přesunu druhého sledu armády k protiúderu.

Rovněž dále se počítá v uvedeném článku s hloubkou hlavního pásma obrany 10 až 12, někdy až 15 km a s hloubkou druhého a dalších pásem obrany 10 až 12 km.

Proti navrhovanému řešení mám námitky a nesouhlasím s ním.

Je nutno přiznat, že se zvětšením hloubky hlavního pásma obrany a jeho obsazením většinou sil zvýší aktivnost a odolnost obrany. Avšak vybudujeme-li první pásmo obrany 15 km hluboké jen tehdy, je-li na něm soustředěna většina sil, předem a lehkomyslně upozorňujeme nepřítele na svůj zámysl o soustředění hlavního úsilí. Tím vytváříme útočníkovi výhodné podmínky k provedení úderů zbraněmi hromadného ničení do prostorů hustě obsazených vlastními vojsky — v daném případě na první pásmo obrany. Proto neodpovídá navrhované řešení soudobým požadavkům, kdy musí být snahou obránce klamat nepřítele o skutečném rozmístění vojsk v obraně a donutit jej provést úder zbraněmi hromadného ničení do prostorů slabě obsazených vlastními vojsky.

Proto počítáme s možností soustřeďovat hlavní úsilí sil a prostředků buď na prvním nebo na druhém pásmu obrany. Při tom bude mít veliký význam dovednost obránce maskovat živou činnost na slabě obsazeném pásmu a utajit soustředění hlavních sil. Proto musí být pásma obrany budována stejným způsobem, i když ženijní budování bude soustředěno na pásmo, na němž je hlavní úsilí, a na druhé straně maskování musí být lépe prováděno na pásmu obrany obsazeném slabšími silami.

Návrh zvětšit hloubku pásem obrany však nelze zcela zamítnout. Nutnost maximálně rozptýlit živou sílu i bojovou techniku a ztížit nepříteli volbu cílů k provedení úderů zbraněmi hromadného ničení by vyžadovalo zvětšit hloubku obranných pásem. Ovšem pak by musela být zvětšena hloubka nejméně prvního a druhého pásma obrany stejně bez ohledu na to, kde je soustředěno hlavní úsilí sil a prostředků. Toto řešení má však podstatnou nevýhodu v tom, že se zvětšuje rozsah ženijních prací asi o jednu čtvrtinu. Bude tedy možno budovat obranné pásmo o čtyřech obranných postaveních jen zcela výjimečně, na příklad při budování obranných pásem

v hloubce vlastního území při dostatku času. Soudobá organizace vševojskových svazků se stupněm pluků umožňuje organizovat obranu střeleckou i mechanizovanou divisi na čtyřech obranných postaveních. A to tak, že prapor zásadně brání jedno postavení i u pluku druhého sledu. Při tom pro prapory v hloubce by bylo nutno připravit nejméně dva praporní rajóny a obsazovat je až v průběhu boje k přehrazení směrů, na nichž má nepřítel největší úspěch. Tím se ještě zvětšuje rozsah ženijních prací. Proto se zdá výhodnější nezvětšovat hloubku obranných pásem o další postavení. Bude výhodnější vybudovat raději méně postavení, avšak důkladněji a tím zabezpečit lépe ochranu vojsk proti zbraním hromadného ničení. Pokud nám jiná organizace a zejména zvětšení palebné síly praporu neumožní podstatně zvětšit šířku a hloubku praporního rajónu, nebude mít zvyšování počtu postavení rozhodující význam s hlediska snížení ztrát po úderech zbraněmi hromadného ničení. Vždyť dosavadní požadavky nás donucují soustřeďovat prapor pro obranu v prostoru nejvýše do 3 km širokém a do 2 km hlubokém. I když praporní rajón v hloubce obranných pásem se obsazuje až v průběhu obranného boje, má nepřítel vždy výhodný cíl i čas k provedení úderu zbraněmi hromadného ničení na vojska nahromaděná v praporním rajónu. Včasné provedení úderů umožňují útočníkovi soudobé prostředky průzkumu a hlavně pak atomová děla a řízené i neřízené střely, jimiž je možno provést úder asi během jedné hodiny po zjištění cíle. Proto bude výhodnější nezvětšovat počet obranných postavení a raději zlepšit stupeň jejich vybudování, a tak zmenšit ztráty na živé síle i technice při výbuších atomové pumy. Přitom souvislé a hluboké zákopy budovat jen tam, kde jsou nebo mohou být obsazeny živou silou. Pro toto řešení svědčí i údaje ve Vojenské mysli číslo 6/1956, uveřejněné jako přílohy k článku podplukovníka B. MALÉHO a kapitána B. HAVLÍČKA. Tak na příklad při vzdušném výbuchu atomové pumy malé ráže v místech vzdálených od epicentra 800 až 1100 m bude mít nekrytá živá síla ztráty 100 %, při vybudování ženijních prací 1. pořadí 50 %, při vybudování ženijních prací 2. pořadí 30 % a 3. pořadí jen 20 %. Proto lze počítat, že by prapor rozmístěný v praporním rajónu o ploše 2×2 km utrpěl ztráty při rozmístění v nekrytém terénu asi 500 lidí, při provedení prací 1. pořadí 250, 2. pořadí 150 a 3. pořadí jen 100 lidí.

Z uvedené kalkulace je zjevné, že je výhodnější vybudovat raději obranu zabezpečující vyšší stupeň ženijního vybudování než zvětšovat počet postavení. Přitom je třeba přihlídnout i k tomu, že potřeba materiálu na vybudování zvýšeného počtu obranných postavení a tím i zákopů vzrůstá, že nebude možno prakticky budování obrany materiálně zabezpečit. Vždyť při nynějším rozsahu ženijních prací je třeba k ženijnímu vybudování obrany střelecké divise použít téměř 15 000 m³ dřeva vážícího kolem 10 000 t. Zvětšením počtu postavení na čtyři by střelecká divise potřebovala asi 1800 m³ dřeva, tedy skoro dřevo ze 100 ha lesa. Bude tedy výhodné hledat jinou cestu při organizaci obranných pásem a postavení bez zvětšování rozsahu ženijních prací nebo při zvětšeném rozsahu ženijních prací zabezpečit dokonalejší ochranu vojsk před účinky zbraní hromadného ničení.

Tak se zdá výhodnější přezkoušet a změnit ráz obranných postavení, jejich obsazení a tím i úkol.

Podle dosavadních zásad brání se prapor v praporním rajónu, který je rozmístěn na některém z obranných postavení skládajících se zpravidla ze tří zákopů. Ke zmenšení ztrát od atomových pum se zdá výhodnější změnit ráz obranných postavení a rozmisťovat prapor na větší ploše. Tak na příklad bude výhodné rozmisťovat prapor zásadně na dvou obranných postaveních od sebe vzdálených tak, aby nebyla současně zničena výbuchem atomové pumy malé i střední ráže, tedy na vzdálenost nejméně 2 km. Na postaveních prapor rozmisťovat po rotách tak, aby veškeré palebné prostředky byly co možná rozmístěny ve vybudovaných zákopech. K nejvýhodnějšímu rozmístění a organizaci obrany střeleckou rotou postačí, jak o tom svědčí naše dosavadní zkušenosti, dva zákopy vzdálené od sebe 200 až 300 m. Bude se tedy postavení skládat jen ze dvou zákopů a prapor bude bránit dvě obranná postavení celkem o čtyřech zákopech. Pluk pak bude bránit čtyři obranná postavení a divise osm obranných postavení o šestnácti zákopech. Možné schema rozmístění divise je uvedeno na náčrtku.

Bude tedy celková hloubka pásma obrany značně větší než dosud a bude dosahovat až 20 km. A tu se naskytá otázka, kde bude organizováno a jak vzdáleno druhé pásmo obrany? Mezi prvním a druhým pásmem obrany by

nebyla žádná mezera a obranné postavení by bylo v podstatě budováno stejným způsobem do celé taktické hloubky, aniž by byl patrný přechod mezi jednotlivými pásmy.

Vojska rozmístěná v takto organizované obraně budou mít nesporně mnohem menší ztráty od úderů zbraní hromadného ničení. Jednak bude podstatně ztížena volba objektů atomového napadení, jednak vojska budou rozmístěna na mnohem větší ploše a tím i méně zranitelná. Maximálně mohou být zasažena výbuchem atomové pumy vojska na jednom obranném postavení v síle do jedné a výjimečně do dvou rot. Sníží se tedy možné ztráty asi o polovinu než při organizaci obrany dosavadním způsobem. Rovněž se zvyšuje odolnost obrany, neboť obránce může klást útočníkovi nepřetržitý odpor a neponechává mu bez boje terén jako dosud, kdy terén mezi prvním a druhým pásmem v hloubce kolem 10 km byl útočníkovi ponechán téměř bez boje.

Na druhé straně toto řešení má i řadu nevýhod, které je nutno vzít v úvahu. Tak především se zvětšuje rozsah ženijních prací. Při dosavadním systému obrany potřebovala divise 9 zákopů a podle tohoto návrhu jich bude budovat 16. Rozsah ženijních okopových i zatařasovacích prací se tedy zvětší asi o třetinu. Velení v praporu a zejména pak v pluku se podstatně ztíží, neboť pluk bude rozmístěn na čtyřech obranných postaveních. Podpora boje dělostřelectvem bude obtížnější a dělostřelectvo bude muset provádět častější přesuny. Sníží se palebná síla praporního rajónu a možnost jeho kruhové obrany.

Zejména na organizaci protitankové obrany bude mít prapor citelný nedostatek protitankových prostředků. Přitom dosavadní protitankové prostředky rozmístěné na jednotlivých postaveních nebudou v palebném styku, a proto v praporním protitankovém uzlu nebude možno vytvářet souvislý palebný systém protitankových prostředků, zabezpečující nepřetržitou palbu při boji o celou hloubku obrany praporu. Bude proto nutno buď za základ protitankové obrany považovat rotní protitankový opěrný bod nebo mezi jednotlivé postavení rozmisťovat při vedení boje další protitankové prostředky schopné rychlého a skrytého manévru. Po této stránce bude účelné uvažovat o použití účinných protitankových prostředků, na příklad malého pásového vozidla vyzbrojeného bezzákluzovým dělem. Možným vzorem by mohlo být pásové vozidlo VP 90 vyráběné nyní

ve Francii, které je vysoké jen 80 cm a vyvine v terénu rychlost až 70 km/hod.

Při praktických zkouškách s tímto vozidlem byla prý zničena celá tanková četa dříve, než je osádka vůbec zpozorovala.

Obdobným vozidlem by bylo možno provádět široký manévř před druhé postavení praporu a zabezpečovat tak nepřetržitost boje s tanky nepřítele a palbami do boků umožňovat kruhovou protitankovou obranu praporemnoho rajónu. Zdá se výhodnější druhý způsob, t. j. ponechat základem protitankové obrany praporemno protitankový uzel a dát veliteli praporu pohyblivé prostředky k provádění manévru. Tím bude lépe zabezpečeno velení a součinnost v rámci praporu a kruhová obrana. Pokud nebude zavedeno malé vozidlo používat pro manévř k zesílení protitankové obrany tanků.

Náš střelecký prapor při organizaci obrany na dvou obranných postaveních současně bude zpravidla rozmístěn v prostoru 3×3 km. Rota bude tedy bránit úsek 1,5 až 3 km široký. S dosavadními palebnými prostředky nebude s to vytvořit dostatečně husté a souvislé protipěchotní palby.

Bude tedy nutno zvýšit palebnou sílu pěchoty při ponechání dosavadních početních stavů jednotek a vybavit je větším počtem automatických zbraní. Tak na příklad u střelecké roty zvýšit asi dvojnásobně počet kulometů. Ovšem podstatně snížit jejich váhu používáním lehkých slitin k jejich výrobě. Těchto kulometů používat v družstvu ve všech fázích boje. Při používání soudobých váhově těžkých kulometů používat v útoku v družstvu jen jednoho kulometu a druhý ponechat na vozidle, na němž se jednotka přepravuje a používat ho k palbě za jízdy proti pozemním a vzdušným cílům. V obranném boji pak použít obou kulometů a tak zvýšit hustotu paleb proti nepřátelské pěchotě.

Ovšem podle mého názoru je třeba klást hlavní důraz na organizaci protitankové obrany, neboť z poznatků o armádách pravděpodobných nepřátel jednoznačně vyplývá, že imperialistický voják nemá a nikdy nebude mít tak silnou morálku, aby útočil bez tanků. Bude proto třeba zvýšit počty organických protitankových zbraní praporu tak, aby na 1 km obranného rajónu mohl vytvářet hustotu na každém postavení 2 až 4 protitankové hlavě. Přitom protitankové prostředky přidělovat i praporům rozmístěným v hloubce, a tak zabezpe-

čit narůstání palebné síly protitankových prostředků; připravit pro ně několik možných čar rozvinutí a použít jich až podle vývoje boje.

Za protitankovou obranu přístupů k postavení a k pásmům v hloubce obrany učinit odpovědné velitele bránící tato postavení nebo pásma. Toto opatření bude mít zvláštní důležitost před druhým pásmem obrany. Velitel svazku bránícího druhé pásmo obrany musí předvídat zaujímání protitankových postavení před pásmem obrany. K tomu bude nejvýhodnější použít tankových pluků a předusnovat je na předem připravené postavení s cílem rozdrtit čela úderného uskupení tankových jednotek útočníka, zdržet jej a včas odejít do hloubky druhého pásma obrany.

Rozmístěním střeleckého praporu na dvou obranných postaveních zmenšují se účinky zbraní hromadného ničení. Přesto však má nepřítel možnost jedním úderem atomové pumy zničit asi polovinu střeleckého praporu a vybudování takto organizované obrany vyžaduje velký rozsah zákopových prací. Proto je nutné hledat i další cestu, jak snížit možnost ztrát zbraněmi hromadného ničení při zachování palebného systému. K tomu bude potřeba snižovat počet živé síly na bojišti, což bude umožněno jedině používáním plně automatizovaných zbraní a zbraní s dálkovým ovládáním. I když jde o dosti složitý technický problém, je možno jej vyřešit. O tom svědčí na příklad dálkové ovládání mnohem složitějších procesů ve vysokých pecích, v atomových reaktorech a na místě ne posledním i závěry západních vojenských teoretiků o možnostech využití zbraní s dálkovým ovládáním. I když je třeba chápat snahu západních vojenských představitelů nahradit člověka technikou, která vyplývá z bázně z pracujícího vykořisťovaného proletáře-vojáka, přesto nelze tyto myšlenky zcela odmítnout. Neboť právě v socialistickém táboře máme všestranný zájem zachovávat život dělníka — představitelů vládnoucí třídy bránícího svou socialistickou vlast. I když nelze jít do extrému »knoflíkové války« bez lidí, je nutno promýšlet otázky, jak zabránit ztrátám vzniklým účinky zbraní hromadného ničení. Proto nutno snižovat počet živé síly rozmisťované v ničivém okruhu atomových zbraní. Na druhé straně nelze však snižovat hustotu paleb, neboť útočník bude na směru svého útoku vždy vytvářet silné úderné uskupení. Vyřešit tyto otázky lze jen využitím nové, plně automatizované bojové techniky. Tím

podstatně snižovat počty obsluh u jednotlivých zbraní. Dalším vyšším stupněm pak bude používání bojové techniky ovládané na dálku. V tomto případě pak bude možno oddálit obsluhu od palebného zdroje a umisťovat ji v nejvýhodnějším terénu, mimo nebezpečný okruh účinnosti a tím snížit zranitelnost vojáka-technika ovládajícího zbraň na dálku. Při tom je třeba přirozeně zachovat zdravou míru a nezacházet do extrémů. Posoudit vždy, zda a do jaké míry technika může nahradit vojáka, a nepočítat s tím, že bude každá puška ovládána na dálku. Již nyní plnění úkolů napomáhá automatizace, na příklad při přípravě a vedení palby. Při tom se plně využívá nejnovějších poznatků z oborů elektrotechniky, elektroniky, radiotechniky a telemechaniky. Využití všech těchto odvětví vědy nám dává možnost vyrobit automatické přístroje a zařízení, která podstatně ulehčují lidskou práci. Tak soudobé technické prostředky umožňují rychlé provádění složitých výpočtů a jejich přenesení na další přístroje nebo zbraně bez přímé účasti lidí, při čemž přesnost údajů a rychlost provedení je mnohem vyšší. Je možno rychle zaměřit všechna děla na jakýkoli cíl pouhým nastavením páčky velitelem. Děla mohou podle vůle velitele sledovat cíl, k čemuž využívají mohutných agregátů.

Zvlášť rozsáhlého použití nabývá automatika u protiletadlového dělostřelectva. Soudobé vysoké rychlosti letounů několik set metrů za vteřinu značně ztěžují přípravu i vedení a řízení palby protiletadlového dělostřelectva. Proto je třeba maximálně zkracovat dobu k zahájení účinné palby. K tomu se již běžně používá zaměřovačů nebo radiolokátorů, jejichž poměrně přesné údaje jsou automaticky předávány synchronní linkou k dělům protiletadlové jednotky. Elektrické přívody podle impulsů zamíří dělo, načasují střelu a nabijí dělo. Při tom se v práci přístrojů vyskytují mnohem menší chyby než při ručním zaměřování děla.

Automatizace je již rovněž hojně používána u letectva, kde elektrické zařízení ovládají zbraně automaticky podle zaměřování střelce.

V dalším využívání automatiky a telemechaniky mají naši vědci technici široké pole působnosti a je třeba těchto možností plně využít a tak zabezpečit plnění čím dál tím složitějších bojových

úkolů plným využitím techniky ovládané malým počtem kvalifikovaných vojáků.

Zavedením výkonné techniky ovládané na dálku nebo techniky plně automatizované podstatně snížíme počet živé síly na bojišti, zachováme souvislý a hluboký palebný systém a tím i snížíme rozsah ženijních prací. Bude tedy možno vybudovat úpornou, hlubokou a protitankovou obranu v mnohem kratších lhůtách než dosud.

S těmito závěry lze jistě souhlasit, je však možno právem namítnout — to jsou všechno lákavé názory, avšak v současných podmínkách do jisté míry utopistické, které se snad uplatní až po dlouholeté práci vědeckých pracovníků a techniků. Avšak my potřebujeme ihned být s to organisovat pevnou, hlubokou, úpornou a účinnou všech soudobých zbraní odolávající obranu. Při tom chceme obranu vybudovat v krátké lhůtě.

V předchozích úvahách jsem počítal s rozmisťováním vojsk zásadně v zákopovém systému, který má nesporné četné výhody. Tak na příklad chrání živou sílu nebo aspoň snižuje ničivé účinky soudobých zbraní, zabezpečuje manévr menších jednotek, jejich zásobování, zvyšuje morálního ducha a ulehčuje velení. Přesto nutno zvážit i četné nevýhody zákopového systému. Tak především vybudování zákopového systému vyžaduje obrovského pracovního úsilí vojsk, použití početné, složitě a zranitelně ženijní techniky a jeho vybudování trvá velmi dlouho. To neodpovídá soudobým názorům a požadavkům co nejvíce zkracovat přípravné období útočných operací využitím mohutných účinků zbraní hromadného ničení. Dále k vybudování zákopového systému je třeba obrovského množství materiálu všech druhů. Zákopový systém nelze utajit a nepřítel má výhodné podmínky pro odhalení systému obránce a volbu cílů pro údery zbraněmi hromadného ničení. **Jediným prostředkem, jak rozptýlit nepřátelské údery, je zvětšování rozsahu zákopových prací. Proto se zdá výhodnější při budování obrany v přímém dotyku s nepřítelem upustit od zákopového systému. Místo něho volit ohniskový systém.** Ohniska volit pro jednotlivá družstva. **Při tom vůbec nebudovat souvislé okopy ani pro družstvo, nýbrž soustředit veškeré úsilí na budování okopů pro jednotlivce a zbraně.** V každém okopu pak budovat ihned výklenek pod před-

ním násypem zákopu, a tak zabezpečovat ochranu před účinky atomových zbraní. Při tom veškeré práce důkladně maskovat, což bude možné vzhledem k poměrně malému rozsahu ženižních prací. Pro zásobování, odsun raněných a místní manévry budovat v omezené míře průlezné spojovací zákopy. Tento způsob budování obrany má řadu nevýhod, ale přesto se domnívám, že bude účelné aspoň první obranná postavení budovaná v přímém dotyku s nepřítelem takto organisovat. Hlavní výhodu vidím v možnosti utajit plně náš obranný systém, zabezpečit pohotovost a odolnost obrany v krátké časové lhůtě. Přitom k zabezpečení vyššího morálního stavu, možnosti odpočinku a vzájemné pomoci rozmisťovat vedle sebe nejméně dvojice vojáků nebo osádky zbraní.

U jednotek přepravovaných na pásových vozídech uvažovat o možném využití obrněných transportérů jako palebných odolných krytů. K rychlému zapuštění transportérů do země vybavit roty, po případě i jednotlivá vozidla jednoduchými ženižními stroji využívajícími energie motoru vozidla. Bude to na příklad mechanisovaná lopata, rozhrnovač, pneumatické kladivo a pod. **Obrněného transportéru bude možno využít také jako krytu proti účinkům zbraní hromadného ničení.**

Při nedostatku času pak zahájit budování záložních postavení, zlepšovat odolnost výklenků a kvalitu spojovacích zákopů. Zvláštní pozornost nutno při všech pracích věnovat otázkám utajení.

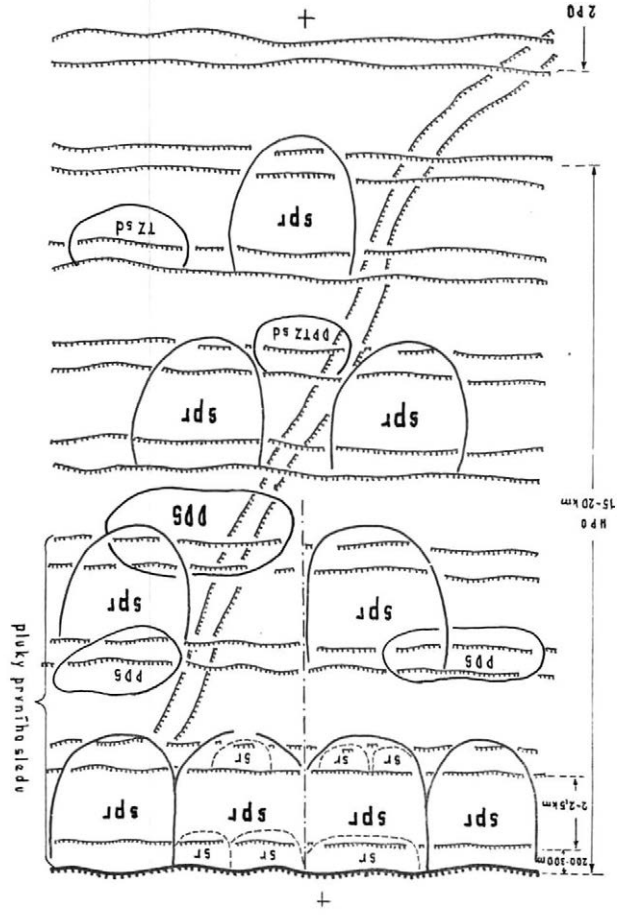
V hloubce obrany, kde bude možno plně využít ženižní techniky, je výhodnější budovat souvislý zákopový systém. I když v prvním pořadí je nutné budovat ohniskový systém obdobně jako na prvním postavení, a tak zabezpečit bojeschopnost v krátké lhůtě. Dále pak postupně přecházet na zákopový systém nebo na jeho kombinaci s ohniskovým. Hlavní úsilí však zaměřit na budování kolektivních úkrytů zabezpečujících ochranu proti účinkům zbraní hromadného ničení.

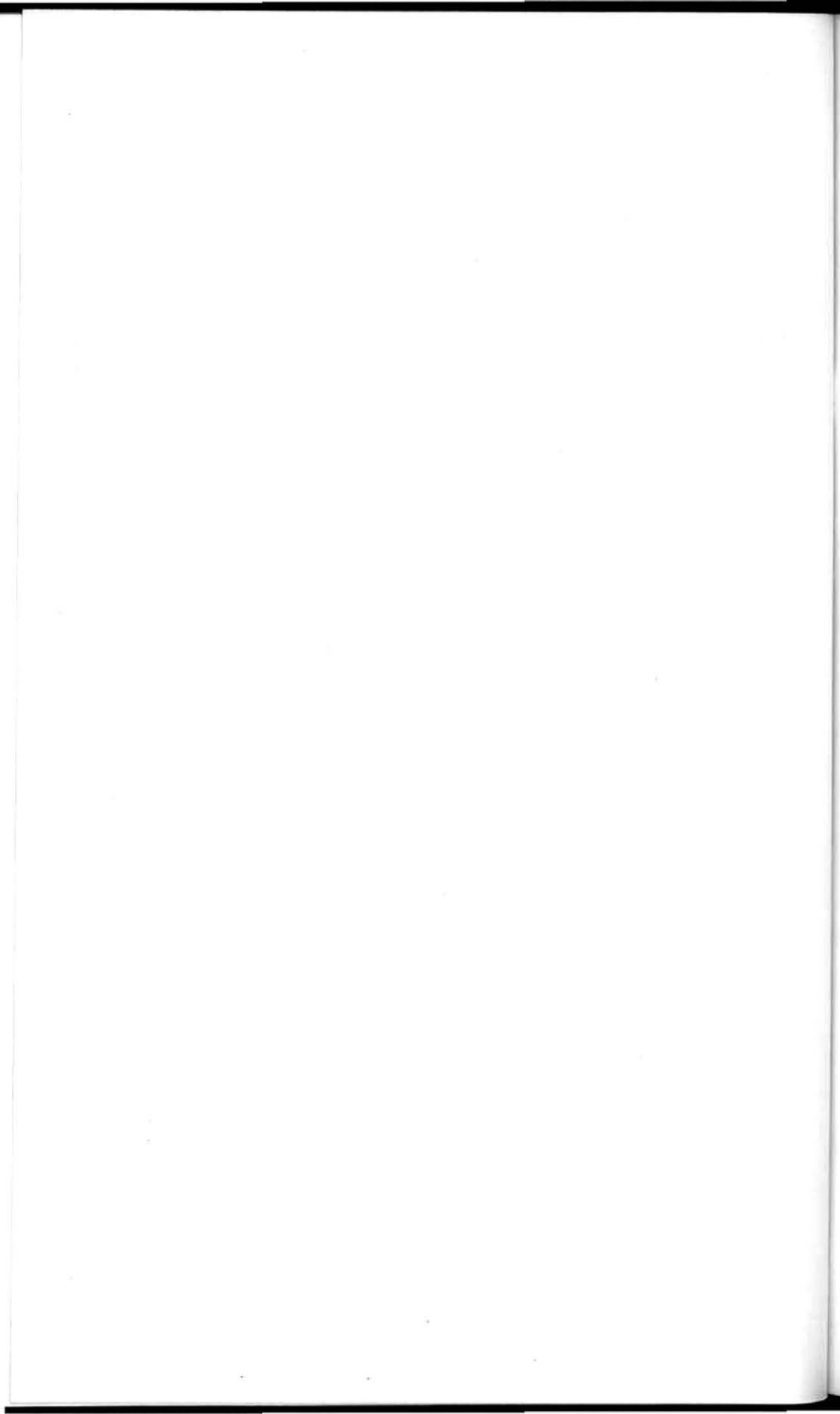
V onom článku příslušníků VTA je dále uvedeno: »Při přípravě nepřítele k útoku na silně vybudovanou obranu (opevněný prostor, obranu opeřenou o výhodný terén a p.), kdy nepřítel bude nucen rozvinout se před předním okrajem obrany, bude výhodné provést mohutnou atomovou, leteckou a dělostřeleckou protipřípravu se současným použitím

ostatních zbraní hromadného ničení.« Tento názor neodpovídá soudobým způsobům zahajování útočné operace pravděpodobným nepřítelem. Z provedených cvičení imperialistických armád i z úvah západních vojenských theoretiků vyplývá, že počítají se zahajováním útočných operací s přípravou ve zkrácených lhůtách, z chodu bez setrvání vojsk ve výchozím položení. Počítat s provedením atomové protipřípravy jen při útoku nepřítele na silně vybudovanou obranu, kdy nepřítel bude nucen se rozvinout před předním okrajem, není správné. Je třeba plánovat protipřípravu na nepřítele zahajujícího útok z výchozího položení v přímém dotyku, dále na nepřítele, který vyvedl svá vojska na bezpečnostní vzdálenost, při provádění atomových úderů na přední okraj obrany, jakož i na nepřítele zahajujícího útok z chodu. Podle mého názoru je třeba plánovat protipřípravu vždy a nejen při silně vybudované obraně. Právě naopak při slabě vybudované obraně bude mít včas a úspěšně provedená protipříprava rozhodující význam pro úspěch celé obranné operace. Zahájí-li nepřítel útok na slabě vybudovanou obranu, aniž mu byly způsobeny těžké ztráty protipřípravou, bude mu dána možnost prolomit obranu vysokým tempem a rychle rozvinout úspěch do operační hloubky a úplně rozvrátit obranný systém.

V článku je dále uvedeno, že na provedení protipřípravy je možno počítat 3 až 4 atomové pumy. Tento počet zdaleka nestačí, jak vyplývá z dále uvedených úvah. Při provádění protipřípravy, zejména na nepřítele zahajujícího útok z chodu, bude možné provést manévr a palbu dělostřelectva vzhledem na malý dostřel jen v omezené míře. Proto hlavní úkol při protipřípravě musí plnit atomové a chemické zbraně, řízené střely a letectvo. Přitom je třeba plánovat protipřípravu v pásnu 15 až 20 km širokém. V tomto pásnu bude mít útočník nejméně dva až tři svazky v prvním sledu a nejméně jednu obrněnou divisi ve sledu druhém. Ke zmaření útoku nepřítele je třeba sborům prvního sledu způsobit ztráty do 40 %. K tomu je třeba na každý pěší pluk provést úder dvěma atomovými pumami. V pásnu protipřípravy bude za daného předpokladu šest až devět pěších pluků, k umlčení bude třeba 12 až 18 atomových pum. Dále jedna obrněná divise v druhém sledu, na jejíž umlčení je třeba 3 až 4 atomových pum.

SCHEMA OBRANY sd (VARIANTA)
 Při rozmístění spr na dvou postaveních

K úspěšnému provedení protipřípravy je tedy třeba 15 až 22 atomových pum, po případě je možno počítat s atomovými údery jen na pěší pluky prvního sledu (na čtyři až šest pěších pluků a současně na obrněnou divisi 3 až 4 atomové pumy). Bude tedy na protipřípravu potřeba 10 až 15 atomových pum, a ne 3 až 4, jak je uvedeno v onom článku. Údery atomových zbraní je nutno doplnit a často nahradit jinými zbraněmi hromadného ničení a letectvem.

V uvedeném článku jsou některé další nedostatky, na příklad počítá se s tím, že velitel armády bude velet při protiúderu z velitelského stanoviště, ač je výhodnější, aby při plnění tohoto úkolu, který rozhodne o úspěchu operace, byl velitel přímo v sestavě vojsk provádějících protiúder na svém VPS. Některé další nepřesnosti jsou již sjed-

noceny přednáškou vydanou před velitelským shromážděním MNO, a proto se jimi nebudu zabývat.

Ve svém článku jsem se pokusil zpracovat některé otázky o organizaci obrany. Přitom jsem využil některých závěrů velitele 1. vojenského okruhu přednesených při rozboru velitelského shromáždění. Očekávám, že se o otázkách obrany rozvine ve Vojenské mysli širší diskuse, k níž má dát dílčí podklad tento příspěvek, neboť právě v otázkách obrany je třeba vyřešit mnoho problémů. Při své práci jsem vycházel ze soudobé organizace naší armády, a dospěl jsem k tomu názoru, že by nová organizace našich svazků a zejména zvýšení počtu organických tanků usnadnila řešení mnohých otázek, zvláště protitankové obrany.

*

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK K ČLÁNKU MAJORA L. JAČKA

»Volit nové formy při zpracování cvičení«

(Vojenská mysl čís. 6/1956)

Major Jaček ve svém článku nadhazuje několik vážných otázek přípravy a řízení cvičení a správně ukazuje na nedostatky, který se trvale vyskytuje při řízení cvičení všech druhů, na usměrňování cvičících velitelů a štábů na tak zvaná autorská řešení, předvídaná plánem provedení cvičení, což nedovoluje pružně řídit cvičení podle rozhodování zařazených velitelů. Podle autorova názoru je příčina tohoto nedostatku ve zpracování plánů provedení cvičení a ve způsobu instruktáže rozhodčí služby.

Ve svém příspěvku chci krátce rozbrat zpracování plánu provedení a řízení cvičení. Nesouhlasím s názorem autora článku, že místo plánu provedení stačí vydat rozhodčím před cvičením jen hrubý časový a místní plán, který by obsahoval dobu, přibližnou čáru, na kterou vojska vyjdou, a velmi hrubou předvídanou činnost velitelů. Domnívám se, že tímto řešením bychom možná dosáhli provedení cvičení podle řešení cvičících, ale v žádném případě by nebylo zaručeno, že v průběhu cvičení budou splněny stanovené učební cíle a probány hlavní učební úkoly. Při přípravě cvičení bude podle mého názoru třeba i dále zpracovávat plán provedení, jehož ob-

sah a forma mohou být podle druhu připravovaného cvičení různé.

Při přípravě jednostranného dvou-
stupňového armádního velitelsko-štábního cvičení musí být plán provedení zpracován tak, aby svým obsahem zajistil dosažení stanovených učebních cílů, a může obsahovat tyto otázky:

- thema,
- učební cíle a úkoly,
- zámysl stran,
- čas (operační a astronomický),
- činnost nepřítele, vlastních vojsk a sousedů,
- možnou činnost účastníků cvičení,
- hlavní opatření ředitelství cvičení a rozhodčí služby.

Plán provedení je možno zpracovat ve formě tabulky po jednotlivých obdobích cvičení s uvedením učebních cílů a úkolů v těchto údobích. Tento plán je výhodné doplnit grafickým vyjádřením na mapě nebo schematu se zakreslením hlavních situací odpovídajících učebním úkolům daného období. V textu plánu provedení je třeba vynechat všechny podrobnosti, které by mohly mít vliv na činnost rozhodčích. Je proto žádoucí uvést tu jen ráz bojové činnosti stran. Plán provedení v této formě je nutno v daném případě vydat

kromě rozhodčím u hlavních funkcionářů štábu armády i rozhodčím u svazků.

To je jen jeden možný způsob zpracování plánu provedení. Jakým způsobem se ho použije v průběhu cvičení, rozeberu dále.

Forma i obsah plánu provedení dvoustranného cvičení, na příklad dvoustranného jednostupňového armádního velitelsko-štabního cvičení, budou pochopitelně jiné, aby odpovídaly způsobu a metodice řízení cvičení.

Při zpracování plánu provedení dvoustranných cvičení je třeba postupně vycházet z jednotlivých období cvičení. Toto období cvičení bude zpravidla odpovídat splnění plánovaného bližšího a dalšího úkolu některé z cvičících stran a veškerá činnost je v každém časovém úseku zaměřena ke splnění učebních cílů a úkolů stanovených pro dané období cvičení.

V plánu provedení bude nutno pro každé období cvičení uvést:

- učební cíle a úkoly strany,
- čas (operační a astronomický),
- činnost stran a ředitelství cvičení.

Tento plán je možno zpracovat opět ve formě tabulky, která umožňuje rychlou orientaci v jednotlivých obdobích cvičení. Kromě toho se na mapě zpracují jednotlivé předpokládané situace ke každému období cvičení i se zpracovaným předpokládaným průběhem cvičení v období tak zvaných »operačních skoků«.

Všechny dokumenty je nutno vždy připravit, i když nebudou v průběhu cvičení plně odpovídat vytvořivším se situacím podle rozhodnutí cvičících, poněvadž ředitelství cvičení musí mít podklady pro případné usměrnění průběhu cvičení, aby bylo zabezpečeno splnění učebních cílů a úkolů cvičení.

Je nasnadě, že obsah zpracovávaných plánů provedení bude stručný, musí vyjadřovat jen zásadní myšlenky zpracovatelů cvičení a nesmí být podle nich v průběhu cvičení ovlivňována činnost cvičících.

Nyní několik slov o nácviku rozhodčích. Major Jaček klade ve svém článku důraz při přípravě rozhodčích na správné pochopení zámyslu cvičení. To je sice odůvodněný požadavek, ale domnívám se, že nestačí k tomu, abychom hodnotně připravili rozhodčí službu na cvičení. Především je nutno poskytnout jim dost času k samostatné přípravě. To lze řešit buď tak, že je možno rozeslat jim několik dní (4 až 6 dní) před zahájením nácviku základní materiál ke cvičení (schema zámyslu, námět, plán provedení), aby si jej mohli předem dostatečně prostu-

dovat, což nevylučuje možné prozrazení zámyslu cvičení. Proto je výhodnější před nácvikem na mapách vyhradit jeden den pro studium všeho materiálu za dozoru ředitelství cvičení. Tím ovšem nechci popřít nutnost provést nácvik i na mapách, při kterém se stručně vysvětlí zámysl a plán provedení cvičení s objasněním hlavních učebních cílů a úkolů a vydají se organizační pokyny k řízení cvičení. Tuto část nácviku rozhodčích je možné doplnit buď provedením operačně taktické letučky řešící některý hlavní úkol cvičení nebo je možno s nimi provést skupinové nebo velitelsko-štabní cvičení.

Při nácviku rozhodčích v terénu nestačí probrat s nimi jen několik situací, jak to požaduje major Jaček, ale je nutno rozebrat pravděpodobné varianty rozhodnutí cvičících a podle toho i možnou činnost nepřítelů a vlastních vojsk. Přitom je třeba stále objasňovat učební cíle a úkoly pro jednotlivá období cvičení, k jejichž splnění musí rozhodčí eventuálně ovlivnit i řešení cvičících velitelů a štábů. To je zásadní otázka, kterou nelze při nácviku v terénu opomíjet. Domnívám se proto, že se nemůže zkrátit doba na přípravu rozhodčích o třetinu až polovinu, máme-li dobře připravit rozhodčí a podrobně s nimi rozebrat jak možnou činnost cvičících, tak i jejich pravděpodobnou činnost v úloze příslušníků rozhodčí služby.

Při řešení této otázky se chci ještě zmínit o tom, zda je správné, že, jak uvádí major Jaček, jsou »rozhodčí v době svého nácviku nuceni ke zpracování detailních hlášení a zpráv, které mají v průběhu cvičení předávat cvičícím«. Domnívám se, že tato forma přípravy rozhodčích je v postatě správná, poněvadž ze zkušeností z dosavadních cvičení je známo, že se naši důstojníci vesměs neumějí stručně a vojensky vyjadřovat při podávání zpráv, hlášení a vydávání nařízení a rozkazů.

Je však nutno požadovat jen zpracování heslovitého obsahu zpráv, hlášení a rozkazů, poněvadž je třeba přistupovat k vyššímu stupni řízení a požadovat od rozhodčích umění samostatného rozhodování v duchu plánu provedení a zámyslu cvičení.

Dále mám několik poznámek k otázkám řízení cvičení. I když mají být cvičení prováděna podle řešení cvičících a nemá být svazováno jejich iniciativní a směle rozhodování, je třeba zpracovávat plán provedení cvičení a neomezovat se na provedení krátkého nácviku rozhodčích, jak to navrhuje major Jaček. Je

však nutno, aby příslušníci štábu ředitelství cvičení získali větší sebedůvěru a neobávali se, že nebude možno správně řídit cvičení i tehdy, nejsou-li předem podrobně zpracovány všechny dokumenty k řízení cvičení. To ovšem předpokládá kromě dovednosti při využívání všeho materiálu i dobré theoretické znalosti všech generálů a důstojníků.

Jsou-li štáb ředitelství cvičení a rozhodčí služba dobře připraveny na cvičení a jsou-li dobrá pojítka umožňující vydat potřebné pokyny rozhodčím, je možno provádět v plánu provedení značné změny na základě řešení cvičících. Přitom ovšem není možno ponechat vývoji cvičení volný průběh, aby bylo zabezpečeno, že budou splněny stanovené cíle a úkoly.

Především je ovšem úkolem řídicího cvičení a hlavních rozhodčích stran, aby zabezpečili provedení cvičení podle rozhodování cvičících velitelů při současném splnění učebních cílů.

Dvoustranná cvičení, která se budou konat v tomto výcvikovém roce, budou mít řadu zvláštností a budou klást větší požadavky na ředitelství cvičení. Při těchto cvičeních pracují cvičící velitelé a štáby postupně podle rozehry jednotlivých situací, velitelé obou stran se podle nich rozhodují, štáby zpracovávají rozkazy a nařízení. Na základě této činnosti upřesňuje štáb ředitelství cvičení průběh situací a vydává pokyny rozhodčím pro další rozehru cvičení. Postup při řízení cvičení může být tento: Při zahájení cvičení vydá nejprve rozhodnutí velitel té strany, která povede útočnou operaci, na příklad »výhodní«. Tato strana pak zpracuje písemné rozhodnutí a rozkazy. Dílčí rozehru jednotlivých otázek může v této době provést rozhodčí strany »výhodní«.

Štáb ředitelství cvičení v této době provede rozbor rozhodnutí velitele »výhodních« a zpracuje doplňkové situace.

Po vydání rozhodnutí obou stran může ředitelství cvičení učinit potřebné závěry pro další rozehru cvičení. V dalších obdobích je možno řídit cvičení obdoby způsobem, avšak je třeba mít stále na zřeteli rozhodnutí obou stran a poměry sil na frontě. Chyby účastníků cvičení musí štáb ředitelství cvičení opravovat především rozehráváním situací, které odpovídají rozhodnutí stran, aby jim ukázaly, jakých nedostatků se dopustili.

Kromě tohoto způsobu je možno řídit cvičení též tak, že jsou rozehrávány jen hlavní situace směřující k splnění učebních úkolů cvičení, po nichž je vždy po vydání rozhodnutí velitelů obou stran vyhlášen nový operační čas a vydává se nová situace na frontě. Nevýhodou tohoto způsobu je to, že práce cvičících není postupná a ucelená, nýbrž je zaměřena jen na jednotlivé epizody cvičení. Tato forma řízení je proto možná jen při štábních cvičeních na mapách.

V průběhu cvičení musí štáb ředitelství cvičení (zejména jeho operační skupina) vždy včas dostat rozhodnutí obou cvičících stran, vyhodnotit je, navrhnout řídicímu cvičení jejich schválení a určovat výsledek bojové činnosti stran na základě vydaných rozhodnutí. Spolu s rozhodčími musí ředitelství cvičení správně vytvářet pravděpodobný obraz vývoje situace na frontě, dovedně spojit jednotlivé situace s rozhodnutími, která učinili zařazení velitelé, aby jejich sladěním byl vytvořen správný průběh událostí, aby tak bylo zajištěno splnění učebních cílů a úkolů cvičení.

Závěrem chci zdůraznit, že otázky metodiky zpracování a řízení cvičení vyžadují pečlivého studia a nebylo úkolem mého příspěvku je vyřešit, nýbrž chtěl jsem jen vyjádřit svůj názor k nejpalčivějším problémům přípravy a řízení cvičení.

Major Miroslav NEDVĚD